

Vaikų kompulsyvaus naudojimosi internetu rizikos veiksniai

Dr. Roma Jusienė

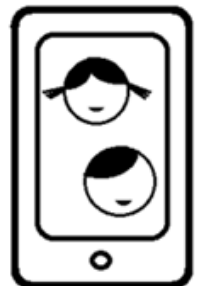
Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Psichologijos instituto profesorė ir vyr. mokslo darbuotoja

Dr. Ilona Laurinaitytė

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Psichologijos instituto docentė ir vyr. mokslo darbuotoja

Dr. Vilmantė Pakalniškienė

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Psichologijos instituto docentė ir vyr. mokslo darbuotoja

www.mediavaikai.lt

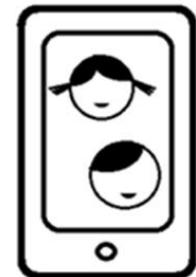
LA-LT-TW projektas

- Jaunesnio mokyklinio amžiaus vaikų interneto naudojimo sąsajos su jų socialine emocine raida bei santykiais su tėvais Latvijoje, Lietuvoje ir Taivane: tęstinis tyrimas
- Projektą remia Lietuvos mokslo taryba (sut.nr. S-LLT-18-3) ir Ministry of Science and Technology (MOST), Taiwan
- 2018 – 2020 metais
- www.mediavaikai.lt

Lietuvos
mokslo
taryba

Tyrimą atlieka Vilniaus universiteto mokslininkai
www.mediavaikai.lt

www.mediavaikai.lt

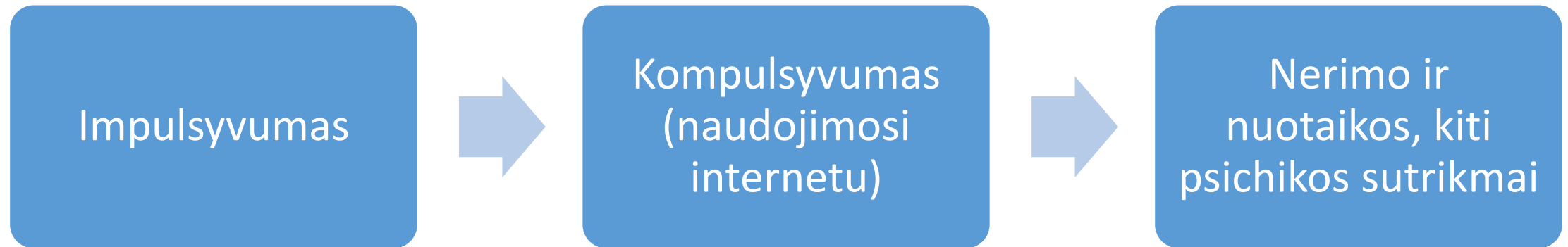
Tyrimo aktualumas

- Vis jaunesnio amžiaus vaikai ir vis daugiau laiko leidžia naudodamiesi internetu
- Paauglių ir jaunų žmonių priklausomybė nuo interneto, probleminis interneto naudojimas, patologinis interneto naudojimas, kompulsyvus interneto naudojimas... *(Ciarrochi et al., 2016)*
- Negalėjimas nustoti naudotis internetu, didelis įsitraukimas atitraukiant nuo svarbių kasdienių veiklų, sąveikų ir pan. *(Ko et al., 2007; Pies, 2009)*
- Kada naudojimasis internetu gali tapti probleminis, arba kompulsyvus, sunkiai sukontroliuojamas?
- *Svarbu tyrinėti anksti pasireiškiančius rizikos veiksnius, taigi ir jaunesnius vaikus, pvz., pradinio mokyklinio amžiaus*

Tyrimo aktualumas

- Intensyvus ar probleminis (*kompulsyvus*) interneto naudojimas paauglystėje siejamas su daugybe neigiamų pasekmių:
- Psichikos sveikatos problemos, mažesnė savivertė, vienišumas, nerimo ir nuotaikos sutrikimai (Park, Hong, Park, Ha, & Yoo, 2012; Selfhout, Branje, Delsing, Bogt, & Meeus, 2009)
- Žaidimų prisijungus (*online*) trukmė yra rizikos veiksnys priklausomybei nuo interneto (Ko et al., 2007)
- Smurtinis vaizdo žaidimų turinys siejamas su agresyviu elgesiu (Anderson et al., 2017)
- Iš kitos pusės: suicidinis elgesys, nerimas, depresija, elgesio sutrikimai, ADHD (taigi impulsyvumas) yra reikšmingi ir nepriklausomi probleminio interneto naudojimo veiksniai (Kaess et al., 2014)
- *Abipusės biologinių (intraindividualių) bei aplinkos (santykių, tėvystės) aspektų bei intensyvaus naudojimosi internetu sąveikos?*

Tyrimo aktualumas

Šio tyrimo klausimai

- Kiek laiko 8-9 metų amžiaus vaikai būna prie ekranų, kiek naudojasi internetu – vaikų ir tėvų požiūriu?
- Kaip įnikę – kompulsyvus interneto naudojimas?
- Kaip tai siejasi su jų savijauta bei santykiais?
- Kaip tai siejasi su sociodemografiniais ir tėvystės veiksniais?

Tyrimo dalyviai

- 239 vaikai ir jų tėvai
- Antrokai ir trečiokai iš valstybinių Vilniaus mokyklų
- *Vaikai*: nuo 7 iki 10 metų; amžiaus vidurkis 8,46 (0,54); 49,4% mergaitės
- *Tėvai*: 17% tėčių ir 83% mamų; nuo 27 iki 52 metų; amžiaus vidurkis 38,4; 65% - aukštasis universitetinis išsilavinimas; 18% - aukštasis neuniversitetinis; 17% - vidurinis ar profesinis
- *Šeimos*: 78,2% dviejų tėvų šeimos, 11,3% vieno tėvo/motinos šeima, 10,5% jungtinė tėvystė (po skyrybų)

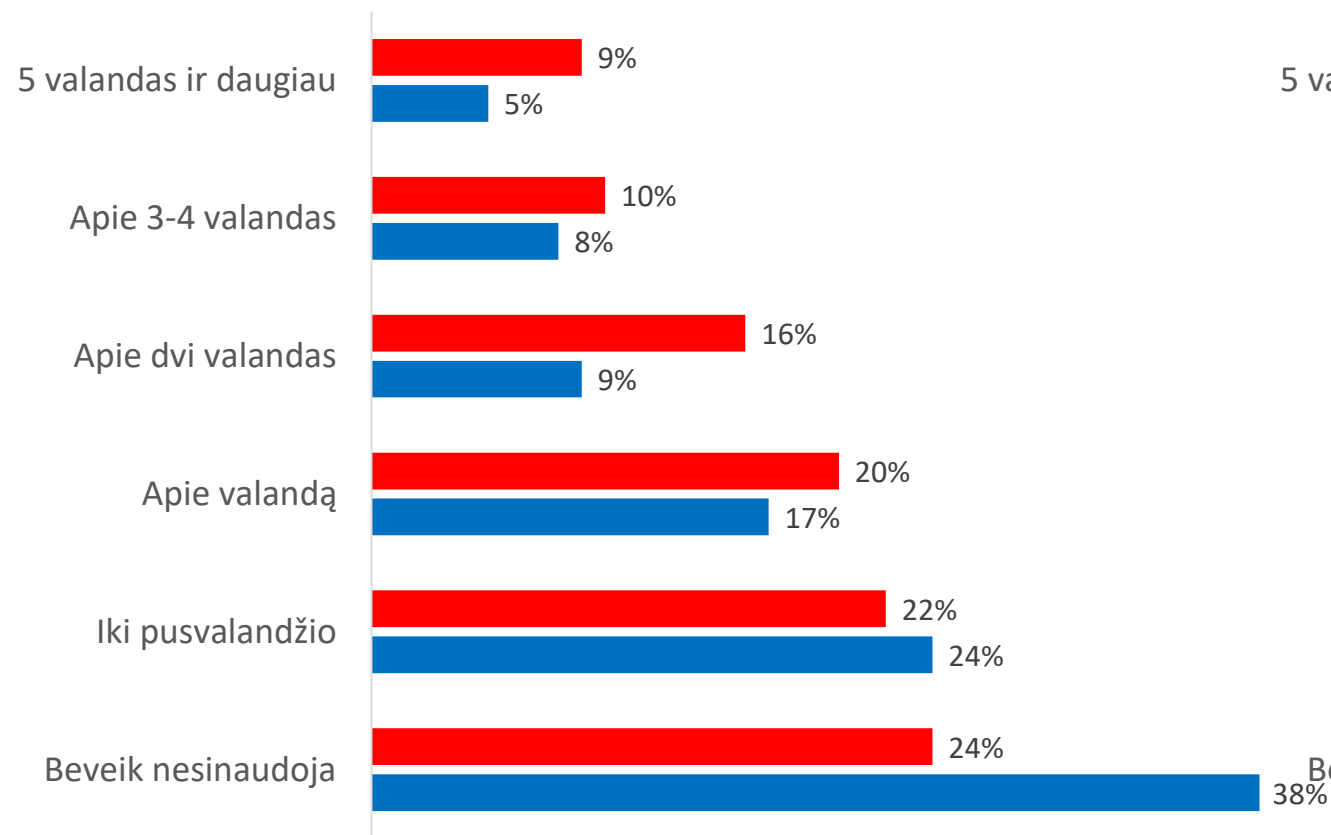
Tyrimo metodai

- *Vaikai ir tėvai:*
- Kompulsyvaus naudojimosi internetu skalė, CIUS (Meerkerk et al., 2009) – 14 teiginių (pvz., *sunku nustoti naudotis internetu; dėl naudojimosi internetu trūksta miego; nusivilia ar susierzina, kai negali naudotis internetu*)
- Naudojimosi internetu trukmė darbo dienomis ir laisvadieniais, apytikslė, valandomis; Taisyklės ir jų laikymasis
- *Tėvai:* priežiūra ir kontrolė; Galių ir sunkumų klausimynas, SDQ (Goodman, 1997) – elgesio problemų bendras įvertis, emocinės problemos, socialumo įvertis
- *Vaikai:* bendra savijauta / nuotaika per mėnesį, santykiai su tėvais ir bendraamžiais (skalė, veidukai)

Rezultatai: naudojimosi internetu trukmė

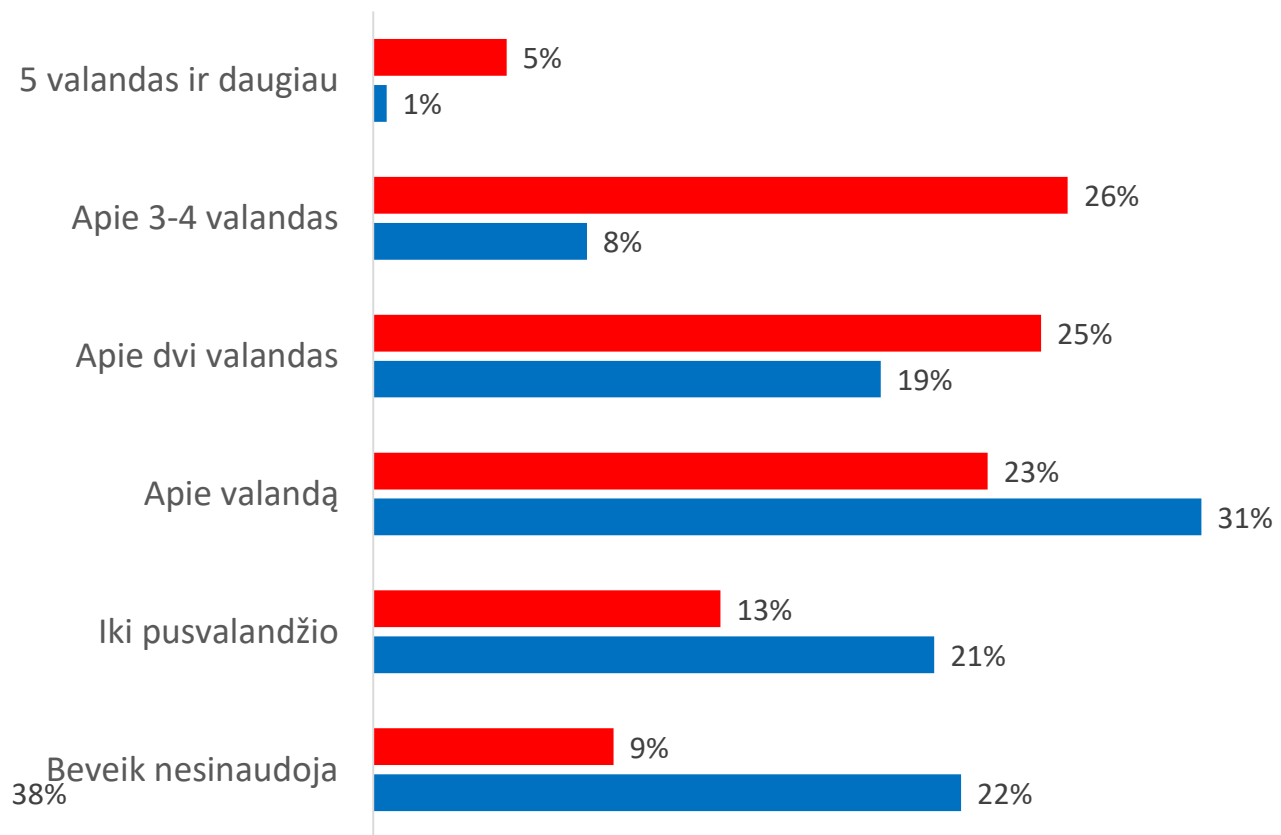
Vaikų atsakymai

■ Laisvadieniai ■ Darbo dienos

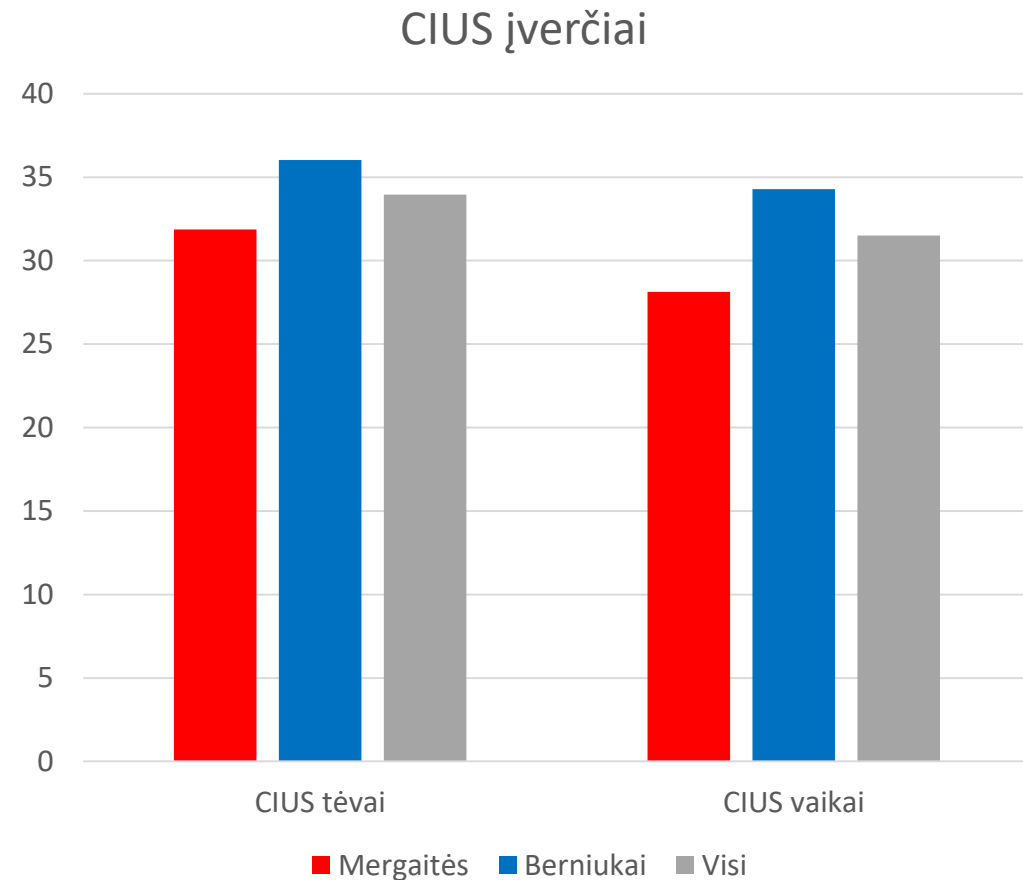
Tėvų atsakymai

■ Laisvadieniais ■ Darbo dienomis

Tėvai bendrai nurodo ilgesnę naudojimosi internetu trukmę nei vaikai; sutarimas (derėjimas) geresnis Laisvadieniams ($r = 0,273^{***}$) nei darbo dienoms ($r = 0,118$, n.s.)

Rezultatai: kompulsyvus interneto naudojimas

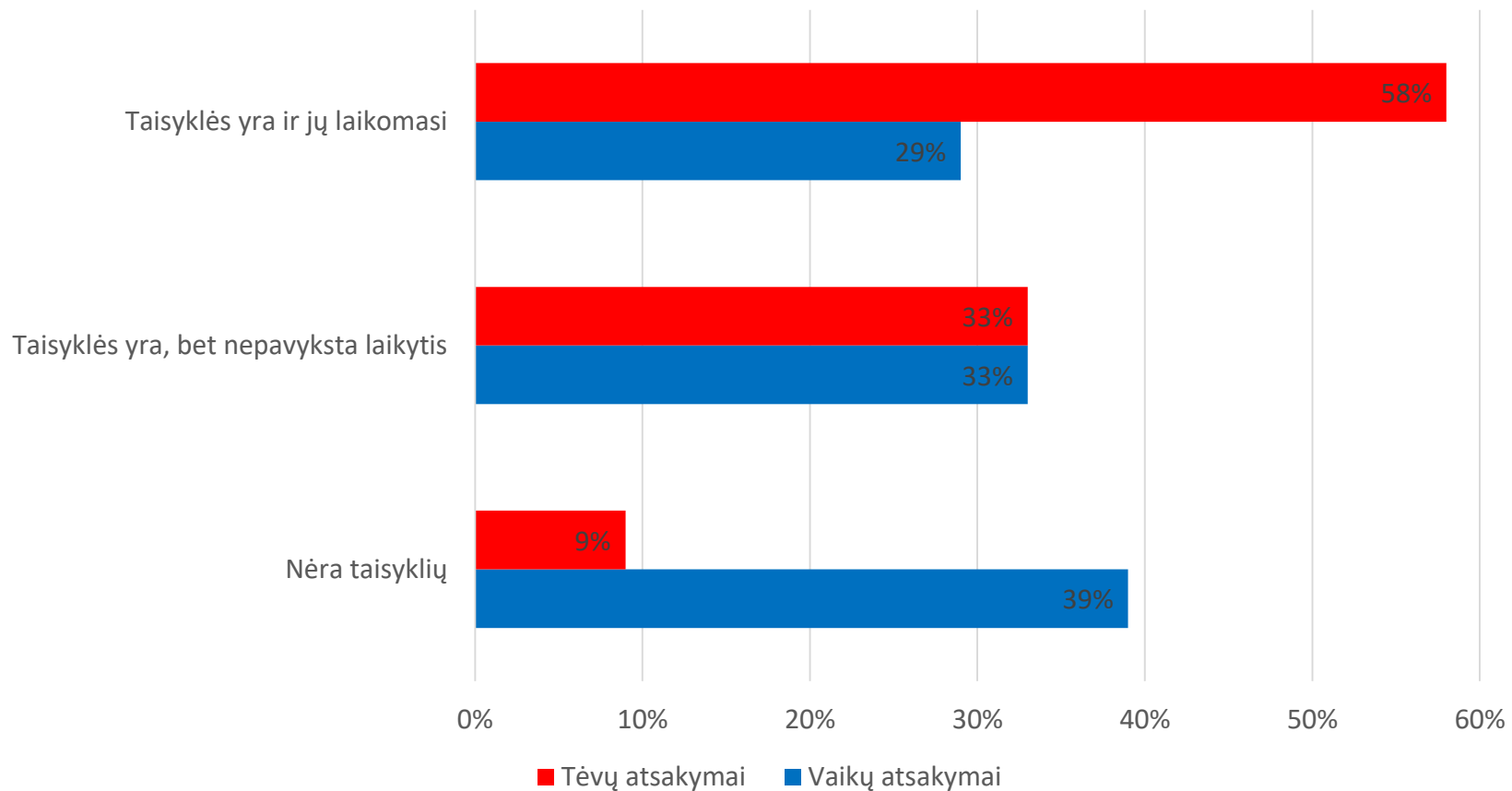

- Tėvų nurodomi vaikų kompulsyvaus interneto įverčiai yra didesni nei vaikų nurodomi, $p < 0,05$
- Berniukų didesni nei mergaičių, $p < 0,01$ (ir tėvų, ir vaikų vertinimais)
- Sutarimas (derėjimas) tėvų ir vaikų atsakymų reikšmingas, bet vidutinis, $r = 0,286$, $p < 0,001$
- *Bendrai geros Kompulsyvaus interneto naudojimo skalės psichometrinės charakteristikos*

Rezultatai: tarpusavio sąsajos

- Naudojimosi internetu trukmė susijusi su kompulsyviu naudojimu internetu (0,406*** ir 0,412***)
- Naudojimosi internetu trukmė ir kompulsyvus interneto naudojimas nesusijęs su tėvų išsilavinimu ar šeimos sudėtimi
- Naudojimosi internetu trukmė nesusijusi su vaikų elgesio problemomis
- Tėvų nurodytas kompulsyvus naudojimas internetu siejosi su vaikų elgesio problemomis (0,312***) bei mažesniu socialumu (-0,158*); nesisiejo su emocijų problemomis, vaikų nurodyta bendra savijauta / nuotaika ar santykiais
- Vaikų nurodytas kompulsyvus naudojimas internetu siejosi su vaikų elgesio problemomis (0,147*), rodė mažesnio socialumo tendenciją (-0,141); siejosi su vaikų nurodytais prastesniais santykiais su tėvais (-0,187**)

Rezultatai: naudojimosi internetu taisyklės

Taisyklių nesilaikymas ar jų ignoravimas susijęs su kompulsyviu interneto naudojimu, bet nesusijęs su vaikų elgesio problemomis; Tėvų kontrolė (bet ne priežiūra / monitoringas) reikšmingai silpnai siejosi tik su jų nurodytu kompulsyviu interneto naudojimu

Rezultatai: vaikų kompulsyvaus interneto naudojimo prognostiniai veiksniai

Interneto naudojimo trukmė

Elgesio problemos
Mažesnis socialumas

Taisyklės šeimoje

Tėvų nurodyto kompulsyvaus interneto naudojimo prognostiniai veiksniai: $F = 19,615^{***}$, $Adj. R^2 = 0,271$

Interneto naudojimo trukmė

Elgesio problemos

Prastesni santykiai su tėvais

Vaikų nurodyto kompulsyvaus interneto naudojimo prognostiniai veiksniai: $F = 8,724^{***}$, $Adj. R^2 = 0,206$

Aptarimas ir gairės

- Kompulsyvus interneto naudojimas susijęs su vaikų elgesio problemomis: šios geriau leidžia nuspėti naudojimosi internetu kompulsyvumą, nei atvirkščiai
- Vaikų socialumas ir geresni santykiai su tėvais gali būti svarbūs apsauginiai veiksniai
- Taisyklės šeimoje ir jų laikymasis – papildomas apsauginis veiksnys
- Tėvų nurodyta kontrolė ir priežiūra – faktiškai nereikšmingi...
- *Sociodemografiniai duomenys nesvarbūs? Socialiai pageidaujami atsakymai (ypač tėvų)?*
- Tolesnės gairės: atrinkti vaikus su didžiausiais kompulsyvaus interneto naudojimo įverčiais ir (ar) trukme – ir tėvų, ir vaikų vertinimu
- Pakartotinis vertinimas – po metų
- Kiti galimai svarbūs rizikos ar apsauginiai veiksniai, galbūt skirtingi mergaitėms ir berniukams?

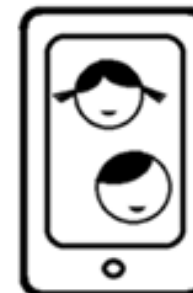
AČIŪ! LAUKIAME KLAUSIMŲ IR PASIŪLYMŲ

- roma.jusiene@fsf.vu.lt
- ilona.laurinaityte@fsf.vu.lt
- vilmante.pakalniskiene@fsf.vu.lt
- www.mediavaikai.lt
- mediavaikai@gmail.com

Lietuvos
mokslo
taryba

Tyrimą atlieka Vilniaus universiteto mokslininkai
www.mediavaikai.lt

www.mediavaikai.lt